

GIỚI THIỆU MÔ HÌNH NÂNG CAO NĂNG LỰC NGHỀ NGHIỆP CHO CÁN BỘ THƯ VIỆN ĐẠI HỌC HIỆN NAY

Sơ lược về một số hình thức nâng cao năng lực nghề nghiệp

Nâng cao năng lực nghề nghiệp cho cán bộ của các thư viện đại học là một trong những yêu cầu cấp thiết nhằm phục vụ tốt cho việc nghiên cứu, đào tạo và học tập tại các trường đại học.

Kiến thức được xem như là giá trị mà một người đạt được. Mỗi người đều có thể tự đào tạo và nâng cao năng lực nghề nghiệp của mình ngay chính tại thư viện. Ở đây, cần xem xét đến việc đảm bảo nguồn tài chính dành cho việc đào tạo mang tính thường xuyên trong điều kiện kinh phí cấp cho thư viện có hạn. Vì thế, chi phí đào tạo nên phân loại theo nhóm thành phần có giới hạn.

Cũng cần xét đến xu thế “học tập suốt đời” trong thời đại ngày nay, trong đó khuyến khích việc tự học để nâng cao kiến thức của mỗi cá nhân.

Hiện nay, các hình thức giáo dục đang không ngừng tăng lên và biến đổi. Song, có thể phân loại chúng thành hai nhóm cơ bản - đó là hình thức giáo dục trực tuyến (online) và ngoại tuyến (offline). Các hình thức giáo dục trực tuyến gồm các tương tác thông qua: các bài giảng video trực tuyến, các bài giảng, hội thảo được trình bày trên website, các khóa học từ xa, trong đó giảng viên và học viên thực hiện việc giao tiếp thông qua mạng. Còn hình thức giáo dục ngoại tuyến thường được thực hiện bởi các thư viện một cách trực tiếp tại một địa điểm nào đó của thư viện với sự có mặt của các học viên. Với các hình thức cổ định này, các học viên thường sử dụng các

nguồn thông tin, như: tuyển tập các bài báo về các chủ đề liên quan đến nghề nghiệp hoặc tìm kiếm các nguồn thông tin tương tự trên mạng. Ở hình thức này, vai trò của học viên trong chương trình đào tạo, có thể mang tính chủ động và thụ động, tùy thuộc vào những người soạn thảo chương trình.

Với phương pháp dạy học có tính chủ động thì giảng viên thường sử dụng các bài giảng theo vấn đề, các khóa tập huấn, hội thảo, các trò chơi thực hành bài giảng, các bài trắc nghiệm,... bao gồm tất cả các hình thức giúp cho học viên có thể tư duy một cách chủ động, tích cực và trao đổi về một vấn đề/đề tài nào đó được đưa ra dưới hình thức thảo luận.

Các hình thức dạy thụ động, như các bài giảng và hội thảo truyền thống thường không hiệu quả lắm. Theo các nhà tâm lý học, trong 100% lượng thông tin được hình thành từ ý tưởng ban đầu của người gửi, có 90% nội dung đó được truyền đi qua lời nói, 80% lượng thông tin được người gửi diễn đạt, 70% - được người nghe tiếp nhận, 60% - được hiểu, nhưng trong trí nhớ của người nghe chỉ còn 24%, điều đó có nghĩa là chỉ có 1/4 trong tổng số thông tin ban đầu được người nghe hiểu một cách thấu đáo.

Xu hướng đào tạo hiện nay là hướng đến việc ứng dụng các hình mẫu mới. Về vấn đề này, có thể tham khảo một mô hình nâng cao năng lực nghề nghiệp cho cán bộ thư viện đại học, trong đó áp dụng những phương thức đào tạo và học tập mà ở đó người học có thể chủ động trong việc tiếp nhận thông tin.

Kinh nghiệm từ Đại học Tổng hợp Liên bang Ural

Đại học Tổng hợp Liên bang Ural (UrFU) là một trong những trường đại học uy tín của Liên bang Nga. UrFU xây dựng chiến lược đổi mới toàn diện môi trường giáo dục và nghiên cứu khoa học, đồng thời chú trọng việc nâng cao năng lực nghề nghiệp cho cán bộ của các thư viện đại học.

Có thể lấy chương trình hội nghị phương pháp luận khoa học “Các công nghệ giáo dục mới trong trường đại học” được tổ chức hằng năm ở UrFU như một ví dụ tích cực về việc ứng dụng các hình mẫu mới. Năm 2017, hội nghị được tổ chức với sự tương tác mới, trong đó bao gồm các bài thuyết trình về các vấn đề được quan tâm, “các trao đổi bàn tròn” và các lớp chuyên sâu với một chủ đề xuyên suốt về xây dựng một quỹ đạo học tập và phát triển các khóa học trực tuyến được xây dựng trên nền tảng của giáo dục mở, nhằm cung cấp tính linh hoạt, chủ động trong học tập của sinh viên trên nền công nghệ mới.

Về nội dung, việc nâng cao năng lực chuyên môn dành cho phạm vi lĩnh vực hoạt động nghề nghiệp của cán bộ. Trong các thư viện, đó là các quy trình mang tính nghiệp vụ, như: tạo quỹ nguồn trên các vật mang tin khác nhau, xây dựng bộ máy tra cứu, dịch vụ thông tin thư mục và thư viện thư viện dành cho người dùng tin, quản lý và ứng dụng công nghệ thông tin đối với tất cả các công nghệ. Ngoài ra, cũng cần lưu ý đến những yêu cầu về việc làm rõ những vấn đề mang tính đặc thù và các vấn đề trong hoạt động thư viện: ví dụ, chuẩn bị một sản phẩm phân tích thông tin phục vụ cho những nhu cầu thông tin phức tạp nhất của người dùng; hỗ trợ việc nâng cao chỉ số đo lường khoa học của các trường đại

học và việc công nhận, cấp phép cho các chương trình giáo dục; khai thác hệ thống chỉ số về hoạt động của các thư viện mà trong những năm gần đây đang biến đổi mạnh mẽ do có ảnh hưởng từ những điều kiện khách quan. Như vậy, mục tiêu của mô hình - là lợi ích của người sử dụng - thúc đẩy chính các nhân viên thư viện “học để dạy” và tạo nên một cách toàn diện và liên tục một nền văn hóa thông tin của nhiều cấp bậc người dùng khác nhau.

Việc đề cập đến vấn đề năng lực giúp hình thành nên những yêu cầu, tiêu chuẩn đối với việc phát triển năng lực không chỉ trong quá trình học tập ở các cấp bậc khác nhau, mà ngay cả trong môi trường nghề nghiệp, trong đó có thư viện.

Thông thường, các năng lực chung bao gồm những hiểu biết cơ bản (kỹ năng chung, khoa học tổng quát, kiến thức xã hội); và năng lực nghề nghiệp (công nghệ-chế tạo, tổ chức-quản lý, nghiên cứu-khoa học, tâm lý-sư phạm). Trên cơ sở đó, hồ sơ vị trí công việc dành cho cán bộ thư viện được xây dựng. Các hồ sơ được lập cho từng vị trí công việc có trong biên chế của thư viện, trừ các chuyên gia về công nghệ thông tin.

Việc phân tích các bản báo cáo cá nhân của các nhân viên Thư viện khoa học Vùng thuộc UrFU được tiến hành trong suốt 5 năm nhằm đưa ra được yêu cầu về thang điểm cho mô hình năng lực sẽ có trong các hồ sơ này. Việc phân tích cũng cho phép ấn định mức độ nâng cao năng lực nghề nghiệp của mỗi nhân viên, đồng thời qua đó cũng xác định được tiềm năng về nhân lực của thư viện nói chung. Kết quả hoàn toàn phù hợp với một trong những nguyên tắc cơ bản của Hệ thống quản lý chất lượng với phương châm “hãy quản lý tốt những

gì mình có”. Có thể nhận thấy, có những nhóm năng lực bị “chìm xuống” ở một vị trí công việc nào đó, nhưng lại phù hợp với chiến lược được đề xuất cho sự phát triển của họ. Việc nhận thức này góp phần trong việc lựa chọn các đề tài cho các khóa học nâng cao năng lực nghề nghiệp cho cán bộ thư viện của khu vực Ural. Việc đào tạo các cán bộ thư viện được tiến hành thông qua Khoa đào tạo nâng cao nghiệp vụ của UrFU.

Từ thời điểm lập kế hoạch đến nay đã có một số chương trình được phát triển, một số chương trình khác đang ở trong các giai đoạn chuẩn bị. Tuy nhiên, có thể khẳng định rằng, những đề xuất được trung tâm đào tạo đưa ra đều trùng khớp với nhu cầu của cán bộ thư viện, bởi những đề xuất này, ở một góc độ nào đó đều có tính định hướng cao.

Trong những năm gần đây, các thư viện đã xem xét đến những nguyên tắc cơ bản trong việc xây dựng một mô hình thư viện hiện đại có tính đến các xu thế trong quản lý và tiếp thị. Do vậy, đã có một khóa học đào tạo, trong đó chú ý đến các phương pháp tiếp cận hiện đại trong chiến lược hoạt động của các tổ chức và kinh nghiệm của Thư viện UrFU trong việc tiến hành một phiên họp có tính chiến lược nhằm vạch ra Chiến lược phát triển thư viện đến năm 2020. Ngoài các mục tiêu và nhiệm vụ mang tính chiến lược trong các phương hướng hoạt động chính, Bản chiến lược bao hàm một loạt các dự thảo về bốn chiến lược mang tính chức năng riêng biệt, gồm có: chiến lược về nội dung; chiến lược về dịch vụ; chiến lược về công nghệ thông tin và chiến lược về nhân sự, trong đó có kèm theo hệ thống các chỉ số đánh giá hoạt động cho từng mảng công việc đó.

Mô hình nâng cao năng lực chuyên môn đã được xem xét và nghiên cứu kỹ lưỡng sao cho thực sự phù hợp và hữu ích đối với phần lớn cán bộ thư viện trong khu vực, đồng thời mô hình này bao trùm các cấp bậc cán bộ thư viện khác nhau với các hình thức hoạt động đa dạng thông qua các chủ đề thiết yếu dành cho người nghe có mức độ tiếp nhận khác nhau. Có thể thấy, trong mô hình này, mọi hình thức, kể cả các hình thức hoạt động đã được biết đến trước đây, như: các hội nghị khu vực, các hoạt động của các hiệp hội đào tạo, các khóa học học, v.v., đều được sử dụng một cách hợp lý, đầy năng động và linh hoạt, cùng với sự hỗ trợ của các kênh truyền thông, nếu không, mô hình này sẽ không thể đáp ứng được những yêu cầu trong giai đoạn hiện nay.

Thư viện khoa học Vùng thuộc UrFU (Thư viện) là trung tâm phương pháp luận khoa học của 44 thư viện đại học vùng Ural. Thư viện đã tổ chức, thực hiện một loạt các hoạt động nghiệp vụ với nhiều hình thức khác nhau, hỗ trợ và tạo mọi điều kiện trong việc tổ chức các hoạt động nâng cao nghiệp vụ chuyên môn, trao đổi kinh nghiệm và thiết lập các mối quan hệ, trao đổi nghề nghiệp giữa các cá nhân.

Trong rất nhiều các chương trình, hoạt động nhằm nâng cao năng lực nghề nghiệp, có hai chương trình đáng chú ý, thu hút được sự quan tâm của nhiều thành viên.

Thứ nhất, chương trình “Thông tin-Thư mục hỗ trợ hoạt động xuất bản cho nhà khoa học” (được bắt đầu từ năm 2017). Giảng viên của các trường đại học, những người sẽ nhận được từ chương trình này lợi ích kép đều mong muốn được tham gia. Họ có thể nhận được tư vấn không chỉ từ các

giảng viên đại học, mà từ cả các chuyên gia về thư mục.

Thứ hai, chương trình “Thư viện trong môi trường giáo dục và thông tin hiện nay”. Chương trình được thiết kế dành cho những nhân viên mới thuộc các loại hình thư viện khác nhau, thường chưa được đào tạo về chuyên ngành, cũng như cả những nhân viên có thâm niên công tác lâu năm, nhưng có sự hiểu biết, hình dung còn chưa tốt về xu hướng và các công nghệ mới trong các lĩnh vực hoạt động thư viện.

Trên trang web của UrFU, cũng như trên website của Thư viện giới thiệu tất cả thông tin liên quan cần thiết về các báo cáo và các tổ chức. Cùng với việc tiếp cận gần gũi với các thư viện, UrFU thu hút người nghe đến các bài thuyết trình về chuyên môn nghiệp vụ, trong đó tập trung trình bày những xu hướng mới nhất trong môi trường thư viện, các bài học có tính thực tế cao, đồng thời hỗ trợ về địa điểm tổ chức trong các ký túc xá của trường đại học.

Từ năm 2002, trung tâm phương pháp luận đã bắt đầu xuất bản bộ tuyển tập công trình nghiên cứu khoa học “Thư viện các trường đại học của Ural: Những vấn đề đặt ra và kinh nghiệm hoạt động”, trong đó làm rõ những số liệu thống kê và những xu hướng hoạt động đang thu hút sự quan tâm của các chuyên gia. Nhóm tác giả luôn cố gắng tạo ra sự thay đổi trong từng xuất bản phẩm bằng cách thu hút sự tham gia của các tác giả đến từ các khu vực khác của Liên bang Nga, thậm chí từ các quốc gia khác, đồng thời, mời các giảng viên của các trường đại học về văn hóa, trình bày trên cơ sở lý luận xung quanh các vấn đề về hoạt động thư viện.

Các cán bộ thư viện luôn sẵn sàng chia sẻ với các đồng nghiệp những kết quả đạt

được trong công việc qua các cuộc trao đổi, các bài viết về thư viện của mình, đăng các bức ảnh minh họa và nhiều tài liệu phân tích. Bên cạnh các tuyển tập được xuất bản dưới dạng in, toàn bộ các bài báo toàn văn cũng được đăng tải trên trang web của Thư viện tại địa chỉ <http://lib.urfu.ru/>.

Kết luận

Qua điều tra, khảo sát và kinh nghiệm thực tế những năm gần đây, mô hình được đề xuất về nâng cao năng lực nghề nghiệp cho cán bộ thư viện này được đánh giá là rất khả thi, các chiến lược đề ra được xem xét, cân nhắc kỹ lưỡng và các thành phần trong chiến lược bổ sung, hỗ trợ cho nhau, tạo ra những tác động tích cực trong công tác quản lý, tạo điều kiện cho người tham gia có một nguồn sáng tạo mạnh mẽ.

UrFU hướng đến xây dựng một mô hình tương tác chuyên nghiệp giữa các thư viện của các trường đại học vùng Ural. Mục tiêu của mô hình là thúc đẩy việc xây dựng chất lượng tốt hơn - một mô hình phát triển mang tính đổi mới cho các thư viện hiện nay. Qua mô hình này, mỗi tập thể thư viện có thể nhận biết được các vấn đề còn tồn tại trong hoạt động của thư viện mình và cùng giải quyết chúng. Mô hình cũng mở đường cho việc đổi mới các quy hoạch về công nghệ, cơ cấu tổ chức, sản phẩm-dịch vụ, đồng thời tham gia vào việc xây dựng một môi trường giáo dục thông tin trong trường đại học, góp phần giải quyết các nhiệm vụ chiến lược và sách lược của thư viện và trường đại học.

Nguyễn Thị Tú Quyên (biên dịch)

Nguồn: *Nguồn: Nauchnye i tekhnicheskie biblioteki, 2018, 1, 61-67.*